

Ludivic Hendry, sia veta e sia ovra

da Alfons Maissen

Radioscola Annada XXVI, 4, 1980

Enzacons patratgs

Ludivic Hendry ei naschius ils 18 d'uost a Cavorgia, in'ucliva sisumsum la Cadi, da maun dretg dil giuven Rein; da tschella vart, sisum ils Plauns en parada, il capoliug: Sedrun. A Cavorgia ei bi nescher igl uost. L'odur criua dil liung unviern, schampras vias d'unviern tras las cavorgias de pli baul, tut mitigau e calmau. *Surrein*, in tschancun pli elevau, al pei dil Tgom, fuva meins giud via. Il triangel dils treis vitgs bein sparti e defini, eran la veta de Ludivic Hendry. Las cruschs dil ravugl restrenschiu, digl abandun, la forza de seriscuder, de survivor ein impregnadas ella veta de nies giubilar.

Scriver enzatgei sco la gliued sur in um che ha luvrau e barhau en tala moda, ei in'incumbensa strusch pusseivla. La veta ni l'ovra? Ei va in en l'auter. Viver e sescampar giudvart dil grond mund, betta lavur ed ovra en bratsch. Ina consolaziun; la situaziun, uauls schurmegionts spargnan peinas e temas de boas e lavinas.

Ludivic Hendry ei il giuven dils numerus fargliuns, beniamin da famus geniturs. Il bab de pintga tschontscha, mo cun plaids sin stadera. El scheva suandar il pign en moda activa en sias lavurs de pur, gia la damaun marvegl de perver. Da quellas experiencias schi vivas viva nies autur litterarmein aunc ozildi. La tschontscha cursiva ed animada de L. Hendry ei bein in dun dalla vart della mumma giu da Selva. Ella surpren il domini en famiglia dal mument che il bab banduna, onz baul, quest mund. La carga greva d'ina gronda famiglia sederscha tuttavia buc, il rodam resta unschius, cava via en tuttas situaziuns, metta fastitgs en ferma cavadira. Treis dils fargliuns che daventan scolasts ed educaturs.

Empau scola e studis

Dal temps che Ludivic Hendry ha priu per l'emprema ga si dies sia teca de scola, veva el buca de sestrapazzar tras cavorgias. Giudem l'ucliva de Cavorgia tschaffava in casetg isolau la respectabla roscha de paucas familias. Ils scolasts ston esser stai buns, la situaziun statteivla. Ins veva il scolast ell'ucliva. Ed oz? En in temps de progress e tecnica maisudida? Cheu vegneva luvrau e fatg il pur. Vi Sedrun mav'el per cumpras specialas en stizuns senza letgas per in'ucliva. Carrs e bos la stad, cun sliusa igl unviern tras neveglias e vias cavortgas.

Suenter sis onns scola primara a Cavorgia vai gi per gi, tut unviern, vi ella «universitad» de Camischolas, el baghetget della scola secundara dell'entira Val Tujetsch. Era cheu la scarsa sempladad, strusch paregliabla cullas relaziuns d'ozilgi. E cheu doceva lu in dils pli enconuschents scolasts della Surselva: Sep Mudest Nay de Danis. Da quei um de perfetg lungatg e savida scolastica, ei nies autur vegnius scolaus e formaus.

Suenter treis onns va el, sco ses dus frars pli vegls, a Cuera per studegiar de scolast. El mava bugen a scola ed empriu «ina pluna», - sco quei che nies autur s'exprimess.

Fini ils studis a Cuera ed emplenius cun sabientscha scolastica, cunzun teoretica, plein speranza e regl d'esser retg en scola, dat ei ils emprems scarpetschs: per dus onns buca raschienen de survegnir piazza. De restar lischents fuva buca dau ad in Hendry. Cun survetsch militar ed in semester a Milaun, e quei duront il temps d'uiara, passa il temps. Dasperas segidar culla mumma el menaschi puril. Finalmein sa el entscheiver en in'otra ucliva della val e dar scola, a Selva che cumpigliava era ils affons de Tschamut.

L'odur dil studi persequitescha vinavon il giuven scolast. All'universitad de Friburg acquista el la patentada de scolast secundar e daventa scolast a Sedrun, dapi 1960, pia 20 onns scolast secundar dil marcau de Schaffuss.

Entschatta de scribent romontsch

Igl emprem ston ins viver, epi pèr scriver! Experiences de veta avon che tschappar per la plema. Quei ha Hendry fatg, tuttavia buc scribent prematur e tumpriv. Co las empremas entschattas ein succedidas fuss de metter a scret. Ni temps ni spazi che tonschan. Era vein nus buca saviu perseguitar igl um ed amitg continuadamein e da rudien. Bia stat el zuppau della notg. Sia bibliografia entscheiva cun raquents reuni sut il tetel: *Tia veglia daventi*, reminiscenzas de giuventetgna, che cumpeglian contacts e regurdientschas de giuventetgna cun siu bab. Il scribent ei en quei mument 37 onns vegls, ed in bionton scartiram veva gia tscheu e leu priu fuorma. Cun «Tia veglia daventi» entscheiva la carriera de scribent Ludivic Hendry. La gronda retscha de cudischs e lavurs litterarias e culturalas ei mai vegnida

interrutta. E legramein continuescha el sia producziun. Siu 60avel onn de naschientscha para ded esser pli fritgeivels che mai.

Las sentupadas cul scribent Ludivic Hendry

La pli ferma rascha dat ei cun buns cumpogns de lavur! Emprems contacts culla Val Tujetsch dateschan dals onns 30. Il scribent de questas surpren lu per enzacons meins la scola secundara de Sep Mudest Nay ella «universitad» de Camischolas. Pauc suenter passa il scolaret Ludivic Hendry per treis onns sur quella sava. Il temps s'avonza en gronds pass, en decennis. 1959 dat ei in grond cunfar ensemen cun Ludivic, che cumpeggia l'entira Val Tujetsch, ina lavur communabla de tempra cultural-tuatschina. Sco promotur en fatgs de Radio per igl intschess sursilvan vein nus, cun consentiment ed agid de directur J. Job e dr. Adolf Ribl dil Radio de Turitg, arranschau ina «Serada tuatschina», che ha pretendiu grondas preparaziuns, vegnida recepida en ina stanza della veglia casa de scola a Gonda, entras in'equipa dil Studio de Turitg sut la direcziun de Adolf Ribl. Da quei temps vevan ins la curascha de s'engaschar en nungetgas complicaziuns cun fuolas de glied ed acturs, cun Chors e musicas. Il success ei la finala staus gronds. Ei fuss interessant ed instructiv en bia risguards de cavar neuado quella emissiuin davon pli che dus decennis. Il material, emissiuin e manuscrets ein archivai. 1964 vegnin nus dus perina, ensemen cun dr. Ribl, d'elaborar in text ed in'emissiuin per il Radiostola che existeva dapi 9 onns. Nus sedecidin per: «Sin las ruinas de Putnengia,» in tema che stueva plascher a Hendry che redegia immediat in manuscret. Igl era si l'aura. Il studi historic entscheiva. In fetgategn fuvan las scarsas ruinas dil casti vieifer Dieni, sut Sumsassi, in auter: nossas indicaziuns e sesidas de tempra disposizionala. Quei studi ha promoviu l'ovra de Hendry che vegn publicada buca ditg suenter: «Pieder de Pultengia.» – Ina pintga episodica ord quei temps raquenta L. Hendry beinbugen. Fotografond el sut las ruinas, veva il fotograf (en mia persuna) fatg la remarca: «Sapperlot, fai ina biala tschera, ins sa mai sche Ti daventas zacu in renomau scribent!» – Ed oz ei Ludivic Hendry veramein enconuschents en nies pievel. Gia lu fuv'el in svelto um. Sia promptadad ei aunc oz ina gronda qualitat de nies autur. Utschals de plum dat ei aunc avunda!

Ludivic Hendry ei silsuenter era staus pliras gadas a Cuera sin cuortas visetas. Discussiuns animadas sur sia ovra beinprogredida. Era siu reh vocabulari applicaus en pliras de sias ovras fageva part de nossa discussiuin. Pertgei cargar las paginas cun tonta expressiuin apartia? Per part arrivava quella era da siu lungatg vernachel tuatschin, ina reala ed interessanta acziun linguistica. Ei mava buca per la qualitat, mobein per la mesira. En siu scriver ded oz ha el mesirau cun autras mesiras. Sias descripiuns precisas, savens meisterilas, san buca exister senza la reha terminologia, e sch'el descriva occupaziuns mistergneras e professionalas ch'ei strusch pli vivas, ha il giuven lectur d'encurir ensemen ils elements de capientscha. Mo sia facultad de manischar il lungatg sto buca pli ir tras vocabularis e taccar ils plaids che stuessen esser signai culla cruscha. El sedeliberescha da tuttas peisas. El sa bein ch'ei vegn buca ad esser lev al lectur ded imaginar immediat las funcziuns dellas lavurs ch'el descriva. Mo siu stil interessescha, provochescha d'encurir. E quei ei igl intent de siu scriver. Sco gia remarcau, la mesira applicada ei gesta denter stragias e cozzas de plaids de pliras vegliadetgnas, neu da pliras situaziuns e material. La sintesa reussescha denter nova intuiziun, imaginaziun ed il scazi oriund della tradiziun acquistada entras experiencias linguisticas e dellas caussas. Vitier vegn igl impurtont factur della esperienza della veta. Aschia reussescha la simbiosa denter niev e veder: vocabulari intern, reservas naturalas che stattan mintga mument a disposiziun, acquists entras experiencias della veta, entras contact cul pievel, entras sia instrucziun.

In studi era mo superficial de sias novissimas ovras: «Passidas» e «Batterdegls» lai percorscher ina nova era dil scribent. Co vai vinavon ella spargnusadad? Ei quei in regl? Daventa Ludivic Hendry il davos in scribent abstract che presenta a siu pievel skelets? Quei vegn strusch a daventar. El ei en sia viulta daventaus in meister della «historia cuorta». Stat el dacheudenvi tier quella fuorma? Eis ei buca prighel d'ina seisada, d'ina sblihida, cul temps? Ludivic Hendry ei viduals avunda per anflar la via dil svilup e della perfecziun enteifer sias pusseivladads.

Ei vargan ils onns

Dapi la lavur communabla «Sin las ruinas de Putnengia» igl onn 1964, ed enzacontas sentupadas ein 12 bials onns svani. Quels dil Radioscola lain vegnir endamen ch'ins savessi ina ga preparar in ciclus historic e geografic ord la periferia svizra. Cheu vegn endamen igl um che pendellescha beinduras 220 km da sia patria romontscha viasi el nord dell'enclava Schaffusa. Contractivas senza contracts animeschan Ludivic Hendry d'elaborar ils manuscrets necessaris per duas emissiuins: «Schaffusa, in

crap de cantun viers mesanotg». Visetas ed investas a Schaffusa hau procurau era per in andant cudischet RS. Era cheu semuossa ina gronda promptadad e la nundiscutabla formulaziun de ses patratgs.

Las claustras spel Rein

Igl ei puspei ils 220 km ch'empelan in niev tema e project per plirs Radioscolas. La via ei quella ga pli liunga. Ei va odentuorn, da Tujetsch/ Muster perliung il Rein a Schaffusa. Ina ruta beinduras prida dal nunstunclenteivel autur: Ludovic Hendry. Era en quella lavur semuossa, ella tematica sco ella formulaziun dil tetel, la tendenza per igl extraordinari. Il tetel: «Muntgs e mungias spel Rein ei fermes e bullucca buc. Nus attestein che ils dus plaids muntgs e mungias (lat. vulgar: monachus, monaca) seigien de perfetga unitad de plaid e fuorma. Il plaid muntg ei en Surselva strusch usitau, figurescha el vocabulari cun «Mönch». Segiramein vegn getg: ils paders de Mustér e buca ils muntgs della claustra. Per la Cadi: «Muniessas e paders» (demai mungia, expressiun della Foppa e Lumnezia che para leusi bunamein depreciativa). Glion ha per las dominicanas l'expressiun mungia. Ed il pader alv digl Institut ei secapescha in muntg (Mönch), mo numnaus: pader dominican. Fertion ch'il romontsch ha ils plaids mungia e muniessa (suffixal), ha il tudestg breigia de formar il plaid «Mönchin», drova Nonne d'interessania historia, Schwester che ha gia baul fatg sia carriera en tuts lungatgs, era per paders frate etc.

Nus alleghein quei fenomen: Ludovic Hendry, ch'ei tenor siu agen meini in um original e che sesprova de metter quella originalitad era per scret. Nies autur fui dagl ordinari en sia expressiun, lai il tantué de mintga gi, formond beinduras, gie savens in lungatg personal, terms ed expressiuns che cudezzan, bunamein schocheschan, gie retegnan il flad dal liber cul de cuntegn e de construcziun. Ludovic Hendry ei oz in scribent profilau, astga far diever de novitads patertgadas tras, fa diever dellas libertads sco quei ch'ei descha ad in ver scribent. Igl ei interessant co el tschenta siu entir baghetg expressiv in'alzada sur quei de mintga gi. Ins sto transponer ses plaids, sia expressiun neuagiu sigl origin, alla pli semplia e directa sligiazion. Poesias ha Hendry mai fatg, mo sto vegnir prius per poet ed artist stilistic, che lavura cun mieds poetics en sia prosa.

Las fotografias

Gia dall'entschatta eis ei stau previu per quei cudischet ina bufatga illustraziun. Oz pir che mai ha quella impurtonza per la scola. Ella astga buca vegnir survaletada, sa denton gidar ad infirmir la memoria per ils fatgs referents, dar ina clara imaginaziun parziala. Ins metta culla illustraziun bugen accents, emprova cun quella de dar la vera tempra.

En quella part biografica e d'interpretaziun survegn il scribent romontsch Ludovic Hendry enzacons accents pli fermes culla fotografia. Sco avon dus decennis essan nus seradunai els impurtonts loghens della Val Tujetsch e fotografau e discussionau, visitau sut Sumsassi las ruinas de Putnengia malamein ruinadas, fotografau l'ucliva de Cavorgia, sia casa paterna etc. Sulettamein entras quels maletgs e las minuziusas legendas san scolasts e scolars sefar in'idea dil decuors de veta dil scribent.

Ils dessegs a plema de Hansueli Holzer,

La lavur en Radioscola sur las claustras spel Rein ei vegnida ornada cun dessegs a plema de Hansueli Holzer de Ramsen. Gia silla cuviarta paradescha ina tala che dat l'expressiun dil seminari de Sogn Glieci a Cuera e della baselgia. Che quels 14 maletgs ein vegni fatgs aposta per quei Radioscola, vein nus gia scret ell'introducziun. – Per che il lectur sappi enzatgei de pli de quei artist, ha L. Hendry surdau a mi in scret cun las suandontas indicaziuns:

Hansueli Holzer ei naschius ils 7 da zercladur 1947 a Wolhusen el cantun da Lucerna ed ei vegnius gronds en la Val digl Entlebuch ed a Winterthur. El ha fatg igl emprendissadi da graficher e silsunter la scola digl art applicau a Turitg e scochemai ha el fatg il professer alla scola cantunala da Glaruna. Dapi 1972 viva Holzer soliamein d'entagliader e pictur.

Sias exposiziuns numerusas eifer ed ordeifer la Svizra han fatg vegnir el daditg enconuschents. Ses dessegs ein sefatgs, mond suenter il Rein ed il Bodan. Tut aposta per ina illustraziun cunvegnetta pil Radioscola.

Cun la lavur communabla: «Muntgs e mungias spel Rein» seconcluda per il mument nossa lavur cumina. E sin la damonda: «cu lein puspei semetter alla lavur» – suonda promptamein la risposta de Ludovic: «Sappi Dieus? – quei cheu ei la davosa!» – E sch'el ha patertgau vid siu cumpogn de viadi e siu onn de naschientscha, vegn el ad haver raschun.

Enzacons patratgs senza malart

da Alfons Maissen

Radioscola Annada XXVI, 4, 1980

Tgei ei stau, tgei difinitivamein laschau, tgei danovamein prestau ell'ovra litteraria da Ludovic Hendry?

Quei ch'ei stau, fatg e che resta vinavon el pievel, ei gia vegniu tractau savens dalla critica. Ina nova èra ei empalada. Ei tut il vegl ruts naven e finius per igl autur? Ni para il finiu de survir per basa de novas entschattas? Bia resta momentanmein problematic, la moda d'empunir, de dar veta a duas parts che lessen ensesez esser spartidas. Leu entscheiva igl art, che ha forzas zuppadas, a luvrar, cuntschar e plegar!

Per illustrar la problematica lessen nus trer neutier ina parallela ord la pictura e sculptura cugl agid dil Radioscola: Mattias Spescha (Ann. XXIII, 5, 1977). Ei dat cheu maletgs figurativs (p. 2,3-10), maletgs abstracts (p. 19-30), silsuenter lavurs sculpturalas, reliefs de tempra abstracta. M. Spescha ei gia daditg ed en moda radicala spartius dal maletg figurativ, dau in adia definitiv, ruts giu radicalmein. El ha fatg in pass decisiv anavon ed è dau comiau alla pictura abstracta, denton priu neu certas fuormas ella sculptura, conturas. Cheu ei la ruttadira, silmeins tochen 1977, buca stada perfetga. Sias ovras laschadas vivan denton vinavon el contemplader. Il medem s'ei tier L. Hendry en quei grau. Sias empremas ovras vegnan legidas pli tgunsch ed intensiv che las novas. Silmeins dal sempel pievel. Oz ei M. Spescha, mo pli sculptur, surtut interessaus de scaffir sculpturas, per part attrapas, che s'integreschan en spazis de pli grondas dimensiuns architecturalas. Compromiss ein leu sfurzai entras ils architects cun pintga capientscha per stretga collaboraziun dall'entschatta enneu. M. Spescha va sias vias libras e nundomaticas enten drizzar spazis de stanzas cun objects de sia fantasia e proporziun. Quels objects vegnan tschentai aschia che il visitader sto far cantuns, carauns, bunamein scapitschar. Pia vala cheu il seconfruntar, il vegnir schoccaus, impediud, il stuer datgar, vegnir allerts de spèrt. Quei pretenda absoluta distanza da concessiuns, astga buca depender da success immediats, d'avantatgs en emprema lingia materials. Igl entir act artistic ei de pign cuoz, l'exposiziun mo per cuort temps en vigur, epi allontanada per adina.

Dat ei parallelas ella litteratura insumma, ed en special tier Ludovic Hendry? Nies autur ha bandunau instinctivamein e sapientivamein siu emprem scrire, oz prius magari per bombastics, prolunghius, beinduras digronts dad ina religiusadad exteriura, curdada per biars en discredit. Cugl abandonament de vegls mieds stilistics ei il substrat de cuntegn e de tempra tuttavia buca untgius, silmeins el subconscious. Sin veglias e fermas petgas ei zatgei tut niev carschii. Novas proporziuns, spostaziuns, dosaziuns, nova emprova de stilisar, lavur cun autras mesiras. Tgau, cor e sempels uaffens ein restai ils medems. Il misteri ei quei d'otra lavur culs medems uaffens ed indrezs mentalis. Il pictur ha auters uaffens, auter material, il sculptur il medem, mo cun surpli de rescas proporzionalas, della mesira che astga buca disgir.

Ludovic Hendry ha buca mo bandunau adjectivs, ohs ed ahs, mobein empruau ded esser concis, de trer naven ballast. Sch'el veva tochen lu exempels de scribents pli passai, vess el gia lu saviu s'orientar vid tips della plema ch'ei da natira concis, in Donat Cadruvi, in Hendri Spescha, in Arnold Spescha, per l'Engiadina in Andri Peer, in Cla Biert. L. Hendry mira exact tgei ch'els auters fan. Era in Halter, in Gadola, in Gion Deplazes ein stai ses meisters. Mo en L. Hendry sto esser reussida ina transformaziun pli radicala che ha priu distanza da sempels exempels. Ins vegn a s'imaginar la forza impundida per talas viultas, la ravgia de stuer bandunar usanzas schi carsinadas en ina buna part dellas ovras. Trer dalla vart, quei san ins far. Mo nua ir per il niev? Rescan ins buca de piarder tut? Duront quella metamorfosa ei aunc in'otra enteigientscha penetrada en siu intern, quella de bandunar las fuormas vastas dil roman etc. Igl ei la conseguenza assoluta della viulta stilistica.

En sias historias cuortas, practicadas pli da rudien gia en Riccarda 1967, sesenta Ludovic Hendry da casa. En quella fuorma metta el novs accents de cuntegn, de fuorma, novas normas esteticas. Sias historias cuortas, nus patertgein a ses recentissims raquents aunc buca publicai, en Passidas e Batterdegls. Els ein baghegiai aunc pli strictamein tenor sia novs devisa. Ludovic Hendry ei siu agen teoretic, mira cun tut adatg de buca curdar anavos en veglias leisas. Entras madiraziun interna sefermenta la teoria en practica. Agids exteriurs ein stai ils 220 km, dapi 20 onns naven dalla patria oriunda. Quei dat distanza era alla ovra. Nova gliעד s'entaupan, auters artists e litterats ein pli datier

dil pursepen. Libertads de moviments pli libers, allas qualas la patria metta pli stretgs confins. Tut quei ha purtau nies autur en autras dimensiuns, neuagiu dallas sferas labilas en camons e fitguis d'otra mesira, della mesira commensurada.

La spargnusadad dils mieds applicai ei vulida. Spargnusadad, serradadad. Mo negins pensels vegnan tratgs naven. Las colurs daventan meins pittorescas. Cun ina scala pli stretga arriva igl artist a pli gronda differenziaziun. Enteifer quei specter ei Ludovic Hendry meisters de metter sin pantun, cun sias 60 historias cuortas, descripziuns che stattan botta allas pli rigurusas examinaziuns. Baghegiund sin vegl substrat e reservas materialas, prendend en mira descripziuns de lavurs e funcziuns ad el caras e sclaridas ord il temps de giuventetgna, dat ei neginas difficultads ad el de transponer sia veglia forza descriptiva vi sin temas de veta recenta e moderna.

Ins vegn a relativar: quei ei gie mo pura descripziun! Ins savess perfin renfatschar a nies autur ina certa stinadadad descriptiva. Andri Peer tschontscha de: *l'amur dil detagl!* In'examinaziun pli exacta dat d'entellir che quels detagls ein adina parts d'in entir, era sche la historia cuorta ei limitada per entiradads. Mo ils detagls che Hendry metta a scret ein vers, exacts, in baghetg che porta. Il baghetg che porta e dat calira, temprà.

In baghetg che porta! Quei che dat sin tuttas varts senza gronda canera sper la descripziun giu, fa patertgar. Ils cantuns dil far patertgar che bantunan, cudezzan il lectur sco quei ch'igl aspectatur vegn allertaus dals objects en peis alla grada via cumadeivla che M. Spescha scufflescha. Sco quei ch'il sculptur emprova d'interruper la via libra en plirs loghens, fa L. Hendry cun sias cantunadas litterarias. Pliras gadas scarpetscha il lectur sur sias construcziuns, sto turnar e turnar a leger e meditar. Omisdus artists han ca fatg lev als interessents. Aschia dat ei scarplidas. Quels de buna voluntad che pon tras las colurs de capientscha, pon endriescher il manegiau, las valurs dellas constataziuns, il cudez della mesa construcziun, cul repeter de plaid e menziuns che s'explicheschan pér ella suandonta, ni era bia pli tard. En quella moda daventa siu concept attractiv, lignus, tensiv. Tuts ils misteris ein strusch de slijar auter che cun sforzs basics sils quals igl autur baghegia. Las difficultads de sauer leger, ina ga sclarida la descripziun, viaden ellas lingias, drova intuiziun e sentirrient interpretoric. Sper la variaziun de patratgs e simbols, formeschan rempars de nuncapientscha la gronda purschida d'expressiuns specialas ord il camp descriptiv puril, mistergner, professional. Quella capientscha ei necessaria per ina verdeivla sentupada. Dasperas vegnan formadas dagl autur novas expressiuns cun bien sentiment ed inschign linguistic. Tut quei fa buca vegnir pli leva la lectura dellas historias cuortas de Ludovic Hendry.

Emprovas cun scolars universitars, che han pulitas enconuschentschas romontschas, era s'occupai cun interpretaziuns litterarias, ston leger pliras gadas per vegnir a frida cun capientscha sufficiente. Ludovic Hendry sa tgei ch'el fa. El vul cudizzar, far leger e releger. Tschei fuss rauba de bienmarcau. La veta muossa de sestentar. En quei senn enconuscha el negina remischun. Pia negins compromiss. Quei vul buca gir che Hendry sco era Spescha hagian buca bugen il success, la suatientscha. Anzi, omisdus vulan influenzar cun tener la dira. Ella radicalisaziun de nuncompromiss va Spescha in pass pli lunsch. Quei schai el character, ella materia, forsa era ella lontananza de melli kilometers dalla patria. Hendry tuorna savens, pren part dil patertgar e pitir de siu pievel. Mo igl insister de quei ch'el tuorna allas empremas amurs litterarias san buca ir en vigur.

Tgei pass che Ludovic Hendry ha previu per il futur ei silmeins en in senn clars. Ei dat negin anavos! Da l'otra vart: dad ina totala abstracziun vegn mai ad esser raschieni. Las zaungas davon il rép ein ruissas tras. Schi pauc sco M. Spescha sa zacu esser sin via de retuorn, resta era Ludovic Hendry en novas ruderas. La via va anavon, ensivars, ella scarsitad.

La persuna de test ha la finala schau corscher, schegie cudischida cun l'explicaziun de text moderns en auters lungatgs, ch'enqual construcziun explicativa davart igl autur fussi de beneventar. La finala seigi la lectura era divertiment, sper art, edificaziun, informaziun. Tals cussegls san buca mover in autur de perschasiun. E quei ei fermezia. Nus vegnin a veser che il stil de nies autur vegn ad ir vinavon la via della scaristad. Il mund vegn pli e pli complex. Dar mesiras e cuntegns clars e concis sto il scribent che va ordavon culla bandiera. Ei sto vegnir sburdau, la roma grossa cun ina frida dil sigurin de lad tagliom e sonors, e quei tochen filau denter scorsa, best e tetta dil rom. Sburdar ei il plaid, sburdar roma dal best, sburdar scorsa dalla roma. Quei e tschei fa sguezia e snavurs enina, fa sentir niudad levgiunta da tuttas leschas e reglas.

Ina examinaziun era mo superficiala dil stil de Ludovic Hendry fermenta la devisa: nuot memia pauc, pauc de memia! Quei en veta alla teoria della scarsitad dils mieds linguistics messa en moviment dagl autur. Quei pauc de memia che siu stil lai restar el petgen, reconsiliescha la persuna dil tffest, ils lecturs

della val, silmeins per la letga. Pigns muments che paradeschau tscheu e leu cun arcaissemes en plaids ed expressiuns specialas, che serepetan tscheu e leu, senza monotonisar. Igl art che mitighescha! Plaids e fuormas deminutivas, accreschativas, preferenzas, veglias carsinadas de plaid era dal dialect della Val, che van sco in fil fleivel, tgietschen tras siu entir luvrar litterar.

Ei duvrass gronda stenta e lavur extendida per tschaffar l'idea nova ellas 60 historiettas cuortas en "Passidas" e "Batterdegls", in gries cudisch per vegnir dretg a sia entira lavur litteraria. Avon 20 onns han ins interpretau sia ovra entscheventa cun auters mieds ed eglis. Oz ei la via stignada. Silla sava dils 80 vegn ei a dar in rendaquen general, demai la basa d'analisa scientifica oz aunc buca prestada dalla scienza litteraria.